

Η επιστημονική σκέψη για το χώρο στην Ελλάδα 1974-2000: απόπειρα αποτίμησης και σκέψεις για το μέλλον

Π. ΓΕΤΙΜΗΣ, Γ. ΚΑΥΚΑΛΑΣ

Το άρθρο επιχειρεί μια αποτίμηση των βασικών τάσεων της επιστημονικής σκέψης για το χώρο στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1974-2000. Η εισαγωγή περιγράφει το γενικό πλαίσιο της επιστημονικής σκέψης από την κρίση και αναδιάρθρωση της δεκαετίας 1970 έως την τρέχουσα έμφαση στη παγκοσμιοποίηση και τις νέες τεχνολογίες. Στο πλαίσιο αυτό το άρθρο εξετάζει την ελληνική παραγωγή και προσδιορίζει επιρροές, τάσεις και σχέσεις με τη διεθνή επιστημονική συζήτηση για τη χωρική, οργάνωση, το χωρικό προγραμματισμό και τη χωρική ανάπτυξη. Τέσσερις βασικές κατευθύνσεις χωρικών μελετών διακρίνονται με βάση τη γενική προσέγγιση και το περιεχόμενο χωρίς περαιτέρω αξιολόγηση: η οικονομική/αναπτυξιακή, η κοινωνιολογική/γεωγραφική, η θεσμική/πολιτική και η περιβαλλοντική/πολιτιστική. Με βάση αυτή τη διάκριση επιχειρείται η ταξινόμηση των 81 άρθρων που δημοσιεύθηκαν στο περιοδικό τόπος κατά τη δεκαετία 1990. Καταγράφεται η συνεχής έμφαση στην οικονομική/αναπτυξιακή προσέγγιση και η σταδιακή ανάδυση της περιβαλλοντικής/πολιτιστικής προσέγγισης. Τέλος, το άρθρο διατυπώνει τέσσερις άξονες για την μελλοντική πορεία της επιστημονικής παραγωγής στο περιοδικό ΤΟΠΟΣ: την κριτική στάση, την επιστημονική επίδοση, τη διεπιστημονική προσέγγιση και το καινοτόμο περιεχόμενο.

Ο Ρόλος του Ανθρώπινου Κεφαλαίου στην Ανάπτυξη του Ανταγωνιστικού Πλεονεκτήματος της Βόρειας Ελλάδας

Ν. ΒΑΡΣΑΚΕΛΗΣ, Ν. ΠΑΥΛΙΔΟΥ

Η ανταγωνιστικότητα - βελτίωση της παραγωγικότητας - έχει αναδειχθεί σε κυρίαρχο στοιχείο και επιδίωξη της πολιτικής των επιχειρήσεων και των κρατών κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Η επιδίωξη αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι

The field of spatial studies in Greece 1974-2000: a retrospective view and agenda for the future

P. GETIMIS, G. KAFKALAS

The article attempts to offer a retrospective examination of the major trends of spatial studies in Greece during the period 1974-2000. The introduction describes the general context of spatial thinking from the crisis and restructuring of the 70s to the current focus on globalization and innovation trends. Within this context the article examines the Greek scene and identifies the major influences and the interaction with the international scientific debate on spatial organization, spatial planning and spatial development. Four strands of spatial studies are discerned in terms of theoretical orientation and content without further evaluation: economic/developmental, sociological/geographical, institutional/political, and cultural/environmental. On the basis of this distinction follows an attempt for the categorization of the 81 articles published in the journal TOPOS during the 1990s. The continuous dominance of the economic/developmental approach and the gradual strengthening of the cultural/environmental strand are documented. Finally, the article sets the four axes critical attitude, scientific standards, interdisciplinary approach and innovative content, for the future development of scientific production through the journal TOPOS.

Human Capital as a Determinant in Developing Competitive Advantage of Northern Greece

N. C. VARSAKELIS, N. PAYLIDOU

Competitiveness has emerged as a major objective in firms' and states' policies of the last decades. This is due to the fact that traditional commercial policy for exports increase proved ineffective in the long run. In this paper, the

η εμπορική πολιτική για την αύξηση των εξαγωγών που άσκησαν στο παρελθόν οι κυβερνήσεις, είχαν ελάχιστα και μόνο βραχυχρόνια αποτελέσματα. Στην εργασία αυτή εξετάζεται η οικονομία της Βόρειας Ελλάδας χρησιμοποιώντας ως θεωρητικό πλαίσιο το «διαμάντι» του Porter και τις προεκτάσεις του, για την ανάπτυξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στις επιχειρήσεις της Β. Ελλάδας. Η ανάλυση δείχνει ότι το απλό υπόδειγμα του Porter (1990) δεν είναι επαρκές για να εξηγήσει την περίπτωση της Β. Ελλάδας και ότι περισσότερο ικανοποιητική εξήγηση δίνει το «γενικευμένο διπλό διαμάντι» των Chang Moon et al (1998). Με βάση λοιπόν την ανάλυση στα πλαίσια του «γενικευμένου διπλού διαμαντιού» θεωρούμε ότι από τους τέσσερις βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες για την ανάπτυξη του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος μόνο σε έναν υπάρχει περιθώριο για άσκηση εθνικής οικονομικής πολιτικής. Η κρατική πολιτική είναι ιδιαίτερα αναγκαία για την αναβάθμιση των παραγωγικών συντελεστών και κυρίως της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού.

Διασυνδέσεις Βιομηχανίας και Υπηρεσιών:

Η Περίπτωση της Αττικής

A. ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

Η σχετική και απόλυτη ανάπτυξη των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις στο διεθνές επίπεδο είναι ενδεικτική της εξωτερίκευσης πολλών τριτογενών δραστηριοτήτων από την επιχείρηση αποτέλεσμα της υιοθέτησης νέων πλέον ευέλικτων οργανωτικών μορφών. Το αντίστοιχο πρότυπο ανάπτυξης των παραγωγικών υπηρεσιών στον Ελληνικό χώρο, και οι διασυνδέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ αυτών και του μεταποιητικού τομέα διερευνώνται στη βάση εμπειρικής έρευνας στις μεταποιητικές μονάδες που λειτουργούν στην Περιφέρεια Αττικής. Η εμπειρική έρευνα διενεργήθηκε στο 8% των μεταποιητικών μονάδων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο της ICAP του 1997 και σαν μέθοδος δειγματοληψίας επιλέχθηκε η μέθοδος της διαστρωματικής τυχαίας δειγματοληψίας.

economy of Northern Greece is examined in the framework of Porter's (1990) model. Our analysis shows that the simple Porter's model is not sufficient in explaining the case of Northern Greece economy, but rather the "generalised double model" (GDD) of Chang Moon et al. (1998) is the most appropriate framework. Based on the GDD model we argue that only one of the four determinants for the development of competitive advantage could be affected by the national policy. This state's intervention is necessary for the improvement of production factors and especially of the quality of human capital.

Relations between industry and services.

The case of Attica

A. MAKRYGIANNI

The relative and absolute development of business services on international level is indicative of the exteriorization of various tertiary activities as a result of the adoption of new and more flexible organization by the enterprises. The correspondent development model of business services in Greece and the relationship between them and the manufacturing sector was examined on a survey basis in the manufacturing enterprises in the region of Attika. Sample size was 8% of the survey to manufacturing units which has been registered in the ICAP business directory. The sampling method, which was selected, was the Stratified Random Sampling.

Υποδομές και περιφερειακή ανάπτυξη: η περίπτωση της ελληνικής μεταποίησης

M. ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΗΣ, Ι. ΨΥΧΑΡΗΣ, Ε. ΚΑΖΑΖΗΣ

Το κεντρικό ερώτημα στην απάντηση του οποίου κατευθύνεται η διαστρωματική ανάλυση χωρικών στοιχείων της ελληνικής μεταποίησης ήταν κατά πόσο η σημαντική συμβολή της δημόσιας υποδομής στη διαχρονική ανάπτυξη της ελληνικής μεταποίησης σε εθνικό επίπεδο, όπως εντοπίστηκε από τους Σεγούρα και Χριστοδουλάκη, συνδυάστηκε με μian αντίστοιχη συμβολή της υποδομής στην περιφερειακή διαφοροποίηση των αναπτυξιακών επιδόσεων του ίδιου τομέα σε επίπεδο νομού. Υιοθετώντας το αναλυτικό πλαίσιο των Aschauer και Munnell και χρησιμοποιώντας μια συνάρτηση παραγωγής τύπου Cobb-Douglas εκτιμήθηκε οικονομετρικά κατά πόσο η χωρική διαφοροποίηση του προϊόντος της βιομηχανίας ερμηνεύεται από την χωρική κατανομή των δημοσίων επενδύσεων σε υποδομές.

Το πλέον ενδιαφέρον συμπέρασμα που προέκυψε από τη διαστρωματική ανάλυση των περιφερειακών στοιχείων της ελληνικής οικονομίας είναι ότι, σε έντονη αντίθεση με τη σημαντική συμβολή της στη διαχρονική εξέλιξη του μεταποιητικού προϊόντος σε εθνικό επίπεδο, η δημόσια υποδομή δεν ήταν στατιστικά σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας της χωρικής διαφοροποίησης των αναπτυξιακών επιδόσεων της ελληνικής μεταποίησης. Παραμένει όμως αρκετή ερευνητική εργασία που πρέπει να γίνει προκειμένου το συμπέρασμα αυτό να μπορεί να θεωρηθεί ισχυρό όπως και ότι έχει γενικευμένη εφαρμογή με την έννοια ότι δεν ισχύει μόνο για το τομέα της μεταποίησης.

Ο ρόλος της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης στο θεσμικό σύστημα Χωρικού Σχεδιασμού στην Ελλάδα: Μια πρώτη εμπειρική προσέγγιση

Κ. ΣΑΠΟΥΝΤΖΑΚΗ

Το άρθρο εξετάζει το ρόλο που διαδραματίζει η νέα βαθμίδα Αυτοδιοίκησης στο θεσμοθετημένο πολεοδομικό

Regional effects of Public Infrastructure Investment in Greece

M. LAMBRINIDIS, Y. PSYCHARIS, E. KAZAZIS

Recent research by Christodoulakis and Segoura applying Aschauer's methodology to national time-series data of the manufacturing sector as a whole has come to the conclusion that the contribution of public infrastructure capital to the growth of the manufacturing sector in Greece is significant and comparable to the contribution of private manufacturing capital.

Our paper examines whether this conclusion can be extended to contribute to the explanation of the regional differentiation of the growth of manufacturing in Greece. Using regional data for 41 spatial units, we employed Munnell's extension of Aschauer's framework to regional analysis in order to test econometrically whether the regional differentiation of manufacturing output performance in the years 1991 and 1992 has been influenced by the regional allocation of public infrastructure investment.

Our conclusion is that, in contrast to its important role in the evolution of manufacturing output at the national level, public infrastructure capital has not been a significant determinant of the differentiation of manufacturing output at the regional level. This differentiation is accounted for satisfactorily by the inputs of private capital and labour.

The Role of the new Prefectural Self-Government in the Statutory Spatial Planning System in Greece: An empirical approach

K. SAPOUNTZAKI

The paper examines the role of the recently institutionalized Prefectural Self-Government in the

και χωροταξικό σχεδιασμό. Ένα ρόλο που βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο, αφού αφ'ενός η φυσιογνωμία του νέου θεσμού δεν έχει ακόμη λάβει την οριστική της μορφή και αφ'ετέρου το σύστημα σχεδιασμού της χώρας περνά από περίοδο θεσμικής αναθεώρησης. Η εργασία αξιοποιεί τη συγκυρία για να διατυπώσει προτάσεις αναμόρφωσης αυτού του ρόλου. Προς όφελος του ίδιου του σχεδιασμού αλλά και για την εκπλήρωση της αποστολής της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης προς το συμφέρον των τοπικών κοινωνιών που εκπροσωπεί.

Επειδή το ζήτημα επικεντρώνεται στις σχέσεις ανάμεσα σε δύο αλληλεξαρτώμενα συστήματα, το διοικητικό και του χωρικού σχεδιασμού, ως μεθοδολογική προσέγγιση επιλέχθηκε η παράλληλη ανάλυση των δύο συστημάτων μέσω του θεσμικού πλαισίου που τα διέπει και ρυθμίζει και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Η γεωγραφία των εκλογών την περίοδο 1985-1993. Μια ανάλυση κυρίων συνιστωσών

Κ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ, Θ. ΧΑΤΖΗΠΑΝΤΕΛΗΣ

Η στατιστική τεχνική της ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες (principal components analysis) εφαρμόζεται στα εκλογικά αποτελέσματα της περιόδου 1985-1993. Εξάγονται δύο κύριοι παράγοντες που συνοψίζουν τις συσχετίσεις των εκλογικών δυνάμεων των κομμάτων. Με βάση τις τιμές των εκλογικών περιφερειών στους εξαγόμενους παράγοντες γίνεται χαρτογράφησή τους και επισημαίνονται αυτές που εμφανίζονται σε θέσεις κοντινές προς την εκλογική θέση της επικράτειας ως σύνολο. Ακόμη υπολογίζονται συντελεστές εσωτερικής εκλογικής ομοιογένειας για κάθε περιφέρεια.

Για την εφαρμογή της ανάλυσης στο επίπεδο της εκλογικής περιφέρειας επιλέγεται η Α' Θεσσαλονίκης με μονάδες τις εκλογικές ενορίες και τους ΟΤΑ. Εξάγονται οι τρεις πρώτοι κύριοι παράγοντες που συνοψίζουν τους παράγοντες που έχουν εξαχθεί σε εθνικό επίπεδο συν έναν τρίτο παράγοντα που καθίσταται απαραίτητος για τη συνολική ερμηνευτική ικανότητα του μοντέλου και τον οποίο μπορούμε να

statutory spatial planning system. This role has not taken a final form yet both because the profile of the new agency is still in a transient state and the statutory national planning system is under revision. The present work takes this occasion to propose reformation of the above role for the purpose of both improving spatial planning efficiency and upgrading second tier Self-Government's mission.

The issue focuses on the relations between two interdependent systems, the governance-administrative and the spatial planning system; hence the methodological approach is based on parallel analyses of the correspondent legal frameworks regulating the two systems and mutual connections.

The Geography of Elections 1985-1993. A Principal Components Analysis

C. ZAFIROPOULOS and T. CHADJIPADELIS

We study the geographical distribution of the vote for the parliamentary elections of the period 1985-1993. In each geographical unit we assign, instead of the percentages of the parties for the elections of the period 1985-1993, the factor scores which are extracted by a principal components analysis on the percentages. By means of the factor scores we describe the "electoral position" of each geographical unit for the period 1985-1993. Using the factor scores we are also able to order the units according to their voting behaviour and to mark those units that are close to the "electoral position" that represents the national party percentages. The use of factor scores enables us to calculate the electoral "distance" of every electoral district from the national position and to estimate the "internal electoral homogeneity" of it. As the "internal homogeneity" of an electoral district we define the degree of electoral uniformity of the smaller regional units within the district. For instance, if the district is an electoral constituency then the smaller units are the Communities

ονομάσουμε τοπικό παράγοντα. Αυτός φορτίζεται από τα μικρά κόμματα της αριστεράς και την Πολιτική Άνοιξη, κόμματα που αντίθετα από ό,τι συμβαίνει σε εθνικό επίπεδο, στο τοπικό επίπεδο της Α' Θεσσαλονίκης δεν εντάσσονται σε κάποιον ήδη δημιουργημένο κύριο άξονα γεωγραφικής κατανομής και χωρικών συσχετίσεων.

Ποσοτικές απεικονίσεις του χώρου

A. N. ΚΑΡΑΓΑΝΗΣ

Το άρθρο παρουσιάζει μία μέθοδο για την επιλογή της καλύτερης μαθηματικής απεικόνισης του χώρου και χωρίζεται σε τέσσερα μέρη. Στο πρώτο μέρος αναλύεται η τυπική-μαθηματική απεικόνιση του χώρου και προσδιορίζονται τεχνικά και εννοιολογικά οι μήτρες χωρικών σταθμίσεων. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται ο συντελεστής χωρικής αυτοσυσχέτισης και οι αναμενόμενες τιμές αυτού. Το τρίτο μέρος περιλαμβάνει το στατιστικό έλεγχο των υποθέσεων που διατυπώνονται καθώς και τη μεθοδολογία επιλογής της καλύτερης χωρικής απεικόνισης. Τέλος στο τέταρτο μέρος γίνεται εμπειρική εφαρμογή της μεθόδου και παρατίθεται και το πρόγραμμα στη ψευδογλώσσα μητρών του SPSS για τον υπολογισμό των παραμέτρων καθώς και η χαρτογραφική απεικόνιση του μελετώμενου φαινομένου και τα εξαγόμενα συμπεράσματα.

Οικουμενικότητα και τοπικότητα στις σχέσεις κοινωνίας-φύσης

M. ΜΟΔΙΝΟΣ

Το άρθρο αυτό παρουσιάζει τη σχέση παγκοσμιότητας - τοπικότητας κατά την ανάπτυξη της πράσινης σκέψης και δράσης ισχυρίζεται ότι η σχέση μεταξύ φύσης (ότι και αν σημαίνει ο όρος στις μέρες μας) και κοινωνίας ως σύνολο, συνιστά την κύρια ενασχόληση της πολιτικής

within it. By finding the electoral position of every regional unit we are able to estimate the degree of homogeneity of the constituency. Factor scores, distance and internal homogeneity are computed for every electoral constituency. Factors are also extracted for the communities of the first (A') electoral constituency of Thessaloniki, to illustrate that the electoral position of the communities is sufficiently described by two components: the national component and the local one.

Quantitative representations of space

A.N. KARAGANIS

The aim of the paper is the development of a method for selecting the best representation of a spatial structure among various alternatives. The paper is divided into four parts. In the first part is discussed the quantitative representation of a spatial structure and the spatial weighted matrices are determined. In the second part Moran's spatial autocorrelation coefficient is presented as well as its expected value and variance. Selection methodology and statistical tests are presented in the third part. The last part is the empirical application of the proposed methodology. Empirical results and the command syntax in SPSS pseudo-language are also included in the fourth part.

Global and local in the society-nature relationship

M. MODINOS

The paper gives a presentation of the global /local interplay in the development of the green thought during the recent years. It claims that the relation between nature (or whatever we call "nature" today) and society as a whole is the main preoccupation of political ecology. And that the

οικολογίας. Και ότι η μελέτη της σχέσης αυτής μέσα στην ιστορικότητά της οδηγεί το πράσινο κίνημα σε μια απόπειρα επέκτασης δικαιωμάτων προς τρεις κατευθύνσεις: τη Φύση, αναγορεύοντας την σε υποκείμενο δικαίου, τον Άλλο (το διαφορετικό, τον αλλόχθονο, τον υποανάπτυκτο) και τις Μέλλουσες γενιές (μέσω της εγκαθίδρυσης του όρου βιωσιμότητα). Οι κατευθύνσεις αυτές το καθιστούν εξ' ορισμού ριζοσπαστικό και προσφέρουν μια νέα θεματική, εξαιρετικά χρήσιμη στους ασχολούμενους με τα θέματα του χώρου καθώς η κοινωνικώς κατασκευασμένη Φύση της εποχής μας δεν μπορεί να απουσιάζει από την αστική ή περιφερειακή προβληματική.

study of this relation in its historic specificity drives the green movement to attempt to extend "rights" toward three distinct directions: the Nature, by making it a legal subject, the Other (the different, the oppressed, the undeveloped) and the Future Generations (by establishing the term sustainability). These directions make it radical by definition and offer a new agenda, extremely useful for geographers, since the socially constructed nature of our era cannot be absent from any urban or regional preoccupations.